

Inhoud

I

Oorsprong

9

II

Oriëntatie

51

III

Westenwind

165

IV

Het geografische noorden

283

De dag begint verkeerd. Melvin voelt het al als hij net wakker is: alsof hij zijn rechtervoet in zijn linkerschoen heeft gestoken en nu de hele dag moet rondhompelen met het gevoel dat er iets niet goed zit. Dat het straks kerstavond is biedt geen enkele troost.

Het is niet de eerste keer dat een ochtend zo begint. In de loop van zijn vijfenveertig jaar is Melvin regelmatig wakker geworden met een naar gevoel in zijn buik, een onheilspellend geknaag dat een voorbode kon zijn van allerlei onheil: van een bijensteek tot een gruwelijke botsing tussen een stier en een bus. Die beide dingen hadden zich voorgedaan op zijn zevende verjaardag, en nooit is hij vergeten hoe die stier op zijn rug smakte, opstui-terde en op zijn zij neerkwam.

Wat zegt de Bijbel: *Voorwaar ik zeg u... een profeet wordt nooit geëerd in zijn eigen land.* En ook niet, kan Melvin daaraan toevoegen, in zijn eigen familie. Zijn moeder denkt dat dat knagende gevoel vanbinnen eerder te maken heeft met wonderigheid dan met een voorspellende blik, en net als háár moeder indertijd kan Ammachi een heel arsenaal van ongeschreven huismiddeltjes aanboren. Uit de ingekookte brij van een geneeskrachtige wortel bereidt ze een viezig wit goedje, terwijl haar kleindochter Linno vanuit de deuropening toekijkt.

‘Wat voor wortel?’ vraagt Linno.

‘Hoe hij heet, dat weet ik niet meer. Een *multipurpose* wortel,’ zegt Ammachi ferm. Ze leent even een Engelse uitdrukking die ze ooit heeft gehoord in een reclamespotje voor een vlekkenmiddel, eentje met een lachende zeepbel met oogjes.

Linno brengt het kommetje met het veelzijdige wortelgoedje naar haar vader, die uitgeblust op zijn bed ligt, een arm over zijn ogen.

Wanneer hij het kommetje ziet, draait hij zich onmiddellijk op zijn andere zij, met zijn rug naar haar toe. Hij is een man van weinig woorden, maar dat goedje en hij zijn geen vreemden voor elkaar, dat is duidelijk.

Linno gelooft. Ze is dertien en een plichtsgetrouw kind, dat zeker weet dat het onder meer haar plicht is als pleitbezorgster op te treden van haar vaders profetische gaven, ook al ontbreekt het hem aan de golvende baard en de peinzende uitstraling van Bijbelse profeten en bezit zijn naam niet

het gewicht en de macht van een Elia of een Mohammed. Eigenlijk heeft hij meer weg van de icoon van een somber kijkende heilige: een tengere, kalende man met een voorhoofd dat elk jaar hoger wordt. Linno probeert het gebrek aan belangstelling dat hem ten deel valt te compenseren door hem zo veel mogelijk aandacht te schenken, en daarom steunt ze hem in zijn besluit om niet naar de ochtendmis te gaan. Ook hoopt ze dat Ammachi haar toestemming zal geven thuis te blijven om hem terzijde te staan.

Dat voorrecht is haar niet beschoren. Uiteindelijk gaat Linno met de rest van de familie mee de deur uit, en als ze terugkomt van de kerkgang vindt ze Melvin nog steeds in slaap, met zijn tot vuisten gebalde handen aan weerskanten van zijn gezicht, alsof hij de rampspoed met geweld afweert.

Maar nu dienen de gedachten uit te gaan naar het Vertier.

Melvin is de dag tevoren vergeten het Vertier in te slaan bij de Snuisterijenwinkel, en nu zitten Linno en haar jongere zusje thuis met de ochtendmis achter de rug en nog geen zestien uur meer te gaan tot de nachtmis begint, en dat zonder Vertier? Dat nemen ze niet. Dat is niet eerlijk. Het Vertier is traditie, een belofte die opdoemt zodra ze wakker worden, een luisterrijk, oogverblindend antwoord op de gewijde kwellingen van de ochtend. Zonder het Vertier hebben ze niets anders om naar uit te kijken dan de dreigende komst van zangers die, apetrots op hun rode sjaal, van het ene huis naar het andere trekken en de godganse avond kerstliedjes bulken om geld voor de kerk op te halen.

Dankzij de latemiddagbries zetten de door de zon vergulde bomen uit; zuchtend richten ze zich op en verstrooien het licht tussen hun takken. Nog is de dag niet voorbij, is er nog tijd om een bezoekje te brengen aan de Snuisterijenwinkel als ze Melvin zover kunnen krijgen. Ammachi weigert om nog eens de deur uit te gaan omdat ze de kerstbroche al van haar schouder heeft verwijderd, een koperen duifje dat ze in een met fluweel gevoerd doosje vlijt, waar het blijft liggen tot volgend jaar. Ze haalt de geborduurde sjaal van haar schouders en loopt weer in de witte *chatta* en *mundu* in huis rond die alle Syrisch-christelijke vrouwen vroeger droegen. Er zijn er nu niet veel meer die hun blouses stijven en plooiën in hun wikkelerok strijken, en dat ondanks de eindeloze hoeveelheden met een patroontje bedrukte sari's om hen heen.

Met diepe rimpels in haar voorhoofd, nog over van haar strikte overgave in de kerk, gaat ze op een plastic stoel zitten, de ogen dicht en de gezwollen, met een geurig watertje ingewreven enkels op de divan vlak voor haar, terwijl Linno haar voorleest uit de krant.

Ammachi neemt met genoegen kennis van het reilen en zeilen in de dis-

trictspolitiek, en corrupte politici geeft ze ervan langs alsof ze tegenover haar staan, een stel bokkige kinderen op een rij. Maar de laatste tijd zijn het grootschalige projecten die haar scherpe kritiek wekken, vooral de nieuwe plannen voor de aanleg van een snelweg dwars door het land, een netwerk van verbindingswegen en bruggen, met wel drie tot zes rijstroken waarop auto's straks pijlsnel van Kasjmir naar Bangalore en van het westen naar het oosten kunnen jakkeren in een derde van de tijd die daar nu voor nodig is. 'Met dubbel zoveel vervuiling,' waarschuwt Ammachi. Ze kijkt op de kaart, waarop de donkere verkeersaders zich in het hele land vertakken, en verwerpt de onuitspreekbare naam die de weg heeft gekregen – de Gouden Quadrilateraal. Zij doopt hem 'de Gouden Kwaal'.

Terwijl Ammachi haar aanklachten laat horen, maakt Linno schetsjes van haar grootmoeder in de kantlijnen van de krant, waarbij ze speciaal aandacht besteedt aan haar knotje, een zilvergrijze, in elkaar gedraaide bol die keurig één geheel blijft zonder dat er een haarspeld aan te pas komt. Die tekeningetjes interesseren Melvin meer dan het nieuws zelf, zozeer zelfs dat hij de mooiste netjes uitscheurt en bewaart. Zijn vrouw Gracie merkte vaak plagend op dat hij in staat was alles, tot de dop van een fles toe, in een aandenken om te toveren. Maar hij weet wel zeker dat als Gracie die tekeningetjes nog had kunnen zien, zij ze ook zou hebben bewaard. Het is net alsof ze van de hand zijn van een veel ouder iemand, die niet alleen inzicht heeft in de anatomische verhoudingen van het gezicht, maar ook inziet dat spieren gevoelens vasthouden, dat ogen een en al leven zijn. Hij bewaart de tekeningetjes in een verschoten cigarillodoos met het portret van een besnorde blanke man op het deksel.

Terwijl Linno Ammachi zit te schetsen, loopt Anju achter haar vader aan door de slaapkamer, de huiskamer en zelfs naar de buitenplee, waarvoor ze, in het Engels voorlezend uit Jesaja, heen en weer blijft drementen terwijl hij zijn behoefte doet. Op haar negende is Anju al een onverschrokken deelnemster aan Bijbelquizen. Haar hoofd is een onuitputtelijke schatkamer, gevuld met de Heilige Schrift, waar ze naar geloven uit put om zichzelf gezag te verschaffen, ook ten overstaan van een zuchtend publiek. In tegenstelling tot Linno vertikt Anju het zich uit het veld te laten slaan. Minstens vijf keer per dag trekt ze aan haar neuspuntje, want ze gelooft vast dat ze daardoor een rechttere neus krijgt. Al net zo hardnekkig volgt ze haar vader nu tot in de huiskamer, terwijl ze de tekst zo vertaalt dat de verzen van standvastigheid en godvruchtig vertrouwen getuigen; ze sluit haar pleidooi af met de vermaning dat hij haar nog steeds geen verjaardagscadeautje heeft gegeven.

Wanneer de logica niets blijkt uit te richten, is het gedaan met Anju's betoog. Jammerend trekt ze aan de zoom van haar T-shirt ('*Eddi*, rek dat ding niet zo uit, hou op!') waarschuwt Ammachi), en dreigt met weglopen, een voorspelbaar dreigement, want ze loopt voortdurend weg en dan wordt Linno er altijd op uitgestuurd om haar terug te halen. Het enige wat Linno zich hoeft af te vragen, is bij welk huis in de buurt Anju haar toevlucht heeft gezocht. Meestal vindt Linno haar op een stoepje ergens vlakbij, waar ze mistroostig met haar tenen patroontjes in de aarde trekt totdat ze Linno op het erf signaleert. Anju gaat altijd gedwee mee, en onder de hand van haar zusje op haar schouder raakt ze steeds milder gestemd. Soms vraagt Anju na enig stilzwijgen: 'Waar bleef je toch?'

Melvin trekt zich terug op de divan met zijn arm over zijn ogen terwijl Ammachi haar boetpredicaties afsteekt, terwijl Linno tekent en Anju om hem heen blijft zeuren met haar dreigementen dat ze straks wegloopt, totdat hij op het laatst zegt: 'En nu is het uit.' Melvin gaat rechtop zitten, wrijft zich door de ogen en mompelt dat het beter is God teleur te stellen dan je dochters. 'God vergeeft je tenminste.'

Linno gaat met haar vader mee naar de Snuisterijenwinkel; met beide benen aan een kant zit ze achter op zijn fiets, haar voeten op veilige afstand van de spaken. Ze rijden door een allegaartje van geuren: van mest, aarde, zoet water en landbouwgif. Hotsend en botsend bewegen ze zich tussen rijstvelden door, die roerloos het blauw van de hemel zo helder weerspiegelen dat het wel lijkt alsof er uit een vloeibare hemel gras opschiet. Langs de rand van het water buigen allerlei soorten palmen zich diep voorover en worden verliefd op hun spiegelbeeld, terwijl weefsels van licht de donkere onderkant van de bladeren vol lovertjes toveren. Telkens als er een bus in de verte verschijnt, gaat Melvin aan de kant staan wachten tot het voertuig met wolken stof en uitlaatgassen in zijn kielzog voorbij is gerammeld, waarna hij zijn voet weer op het pedaal plant. Haar uitzicht op de weg wordt geblokkeerd door zijn schouders en zijn donkere lichaam, een gespannen geheel tot en met de griezelig vast om zijn stuur geklemde vingers.

Linno vraagt zich af door wat voor gevoel in zijn binnenste Melvin zou zijn overmand op de dag dat haar moeder gestorven is. Misschien dat hij haar begrafenisgezicht had gezien in zijn dromen, haar huid zo dik geplamuurd dat ze wel een porseleinen replica leek van degene die ze was geweest. Je zag haar volkomen gladde voorhoofd, waarin elk rimpeltje was weggewerkt als een uitgewist verleden. Je zag een minuscuul lachje, alsof ze een binnenpretje had.

Na de begrafenis waren alle albums opgeborgen in hutkoffers, maar één

foto van Gracie is nog gemakkelijk tevoorschijn te halen: die van het pasgetrouwde stel, een dubbelportret dat elk bruidspaar indertijd liet maken, en dat in een achterzakje van Ammachi's Bijbel zit. Gracie komt er vagelijk knap op uit, al heeft haar schoonheid iets schrils en alledaags; ze is aanzienlijk kleiner van stuk dan Melvin en vertoont geen spoor van vreugde. Man en vrouw staan vlak naast elkaar en turen grimmig in de lens, net alsof ze ten strijde worden geroepen.

Het Vertier wordt geleverd in een dichtgevouwen en -geniete papieren zak. De hele avond zien Linno en Anju er plichtsgetrouw op toe dat er niemand aan de zak komt, hoewel geen van alle huisgenoten daar vuriger naar verlangt dan zij. Met hun ogen strak op de zak gericht stoppen ze plukken chapati in hun mond. Ze kibbelen over de vraag wie hem vast mag houden en hoe dat moet. Anju probeert Linno iets bij te brengen over een maar zelden gelezen plaats in de Bijbel waaruit blijkt dat jongste zusjes altijd hun zin dienen te krijgen. Anju is een merkwaardig zeeffe vol weetjes, waar voortdurend antwoorden uit dwarrelen op vragen die niemand heeft gesteld. Dit is een weetje waarvan Linno beseft dat ze het niet moet geloven, evenmin als laatst dat verhaal naar aanleiding van haar Cadburyreep met rozijnen en noten.

Na het eten hebben de meisjes geen andere keus dan op het stoepje voor de deur te gaan zitten wachten en muggen dood te meppen, het Vertier precies midden tussen hen in. Hun huis is een klein optrekje van baksteen met een pleisterlaag en een dak van olabladeren, nederig weggedoken tussen de scheefgegroeide kokospalmen, die er overdag aardig uitzien, maar 's avonds stakerige griezels met lange armen worden. Twee lange, smalle boomstammen die over de beek voor het huis liggen, vormen samen een wankel pad waar de meisjes, licht als vogeltjes op een tak, overheen snellen om hun evenwichtsgevoel en moed op de proef te stellen.

Wanneer de avond dankzij de nevel wat minder drukkend wordt, verzamelt het hele gezin zich bij het verandatrapje. Ammachi sleept een plastic stoel achter zich aan en mompelt dat ze die voorstelling al wel vaker heeft gezien, en wat die te maken heeft met de geboorte van Yesu, het is haar een raadsel. Voor het eerst sinds mensenheugenis staat Melvin Linno toe hem te helpen, terwijl Anju opdracht krijgt op het trapje te gaan zitten. Bij wijze van woordenloos protest neemt Anju een pose aan die nergens op slaat voor haar negen jaar: met haar benen over elkaar, haar hoofd in haar nek en haar vingers in elkaar gehaakt om haar knie, net als een vrouw in een tijdschrift.

Melvin vist een pakje uit de zak, met een etiket waarop twee woorden staan in rode blokletters: BONTE BLIKSEM. Uit het pakje, waarvan het plastic knispert, haalt Melvin een bundel sterretjes.

Linno steekt ze eerbiedig aan, net alsof ze in de kerk kaarsen aansteekt. Alles om haar heen verzinkt in het donker en het enige wat overblijft is die ene enkele gekluisterde ster, die knetterende warmte die, hoe kortstondig ook, alleen haar toebehoort. Zelfs Ammachi neemt een sterretje aan, en al even gebiologeerd draait ze er achtjes mee. Ze kijkt naar het wilde gespetter van oranje licht en fronst even wanneer het uitdooft tot een gloeiend eindje as.

En dan, wat een vuur! Het ene luchtmirakel volgt op het andere. Zo krijgen ze de Vulkaan – een kleine kegel die even sputtert en dan uitbarst in een geweldige geiser van vloeibare vlammen die steeds hoger oplaaien, voortgestuwd door een schitterend, uitbundig geluid. De Muis, die Melvin aansteekt in de hals van een lege arakfles: een zacht gesis, waarna de witmet-roze kogel de bomen invliegt en vlak boven de takken rondbuitelt. En ten slotte de Halsketting, een snoer met minuscule stukjes dynamiet dat Melvin aan een lage tak van de broodvruchtboom vastmaakt. Wanneer hij de lont aansteekt, stopt iedereen de oren dicht tegen het lawaai, een knalende reeks geweerschoten die genadeloos hard omhoog ratelen tot aan de tak.

Er golft zacht glanzende rook over de grond, en Ammachi mompelt schoorvoetend dat zevenklappers toch wel iets hebben. ‘Maar als ik het voor het zeggen had, dan zou ik veel eerder een stel mooie bekers kopen dan van dat wonderlijke lichtspul.’ In een zeldzame vlaag van sympathie voor westerse gewoontes komt ze aanzetten met het voorbeeld van andere landen, waar de vader kerstcadeaus uitdeelt aan de hele familie. Zelfs aan zijn moeder.

Melvin wijst erop dat zijn zuster Jilu Amerikaanse is. ‘Hoe lang is het wel niet geleden dat zij ons ook maar iets heeft gegeven?’

‘Ha, maar Jilu wás Amerikaanse! Nu zit ze in Canada. En wat bedoel je, ook maar iets?’ Ammachi lepelst een waslijst van spullen op: ‘Zeep, sokken, een hoelaken, Tang...’

‘Die sokken waren niet nieuw. En dat hoelaken kwam maar tot halverwege het bed.’

Terwijl Ammachi en Melvin kibbelen over Jilu’s goedgeefsheid, maakt Linno de restanten van de Halsketting los van de tak. Er zitten nog een paar blokjes aan het eindje snoer met de doorgebrande lont.

Anju roept: ‘Hé Linno, die hebben we al gehad, hoor.’

Linno neemt het restje van de Halsketting in oenschouw en kijkt even

op naar Anju en haar vader. Plotseling staat ze verstijfd door de angstige uitdrukking op het gezicht van een volwassen man.

‘Laat los, dat –’ zegt Melvin, of wil hij zeggen, ze weet het niet.

Want vanaf dat moment voltrekt alles zich met een trage elegantie, in een paar seconden maar. Linno voelt niets en ziet alles, een merkwaardig kristalhelder schouwspel. De blokjes die in haar hand ontploffen, het vuur dat laaiend opbloeit boven het horloge dat ze met de wijzerplaat aan de binnenkant van haar pols draagt, zodat ze op school discreet kan kijken hoe laat het is. De wijzerplaat van het horloge, nu een blikkende gouden munt, en daarboven haar hand, in de greep van een ster waarvan de golvende stralen van vuur en hitte nu plaats maken voor die keer dat haar moeder zich in een vinger sneed toen ze een vis van de schubben ontdeed, zo wonderbaarlijk was dat, dat vuurrode dat zomaar naar buiten kwam druppen, natte bloemblaadjes op de rand van de gootsteen.

En dan dringt het tot Linno door dat het gieren van de wind dat ze meende te horen, een geluid is dat alleen een meisje kan maken, een brandend meisje.

• 2 •

Linno's hand loopt derdegraads brandwonden op; verder blijft ze onge-deerd. In haar bed in het ziekenhuis krimpt ze ineem als er ook maar zoiets als een ademtocht langs de rug van haar hand strijkt en de pijn door haar arm omhoog schiet. Wanneer een verpleegster zich over haar heen buigt, krijgt Linno de brandwonden te zien, de geblakerde huid, het rode weefsel, natte losse vellen. Haar maag draait zich om. Overgeefsel in de ruches van haar kerstjurk.

Nog dagenlang blijft haar hand ingepakt in verbandgaas; daarbinnen doet de huid moeizaam zijn best om over de verwondingen heen te komen. Dankzij de pillen wordt de pijn iets minder hevig, maar nooit blijft hij helemaal weg. Hij gaat over in een langzaam en gestaag gebonk dat er, zo lijkt het, een eigen weergalm op na houdt, van een volume dat elk ander geluid in het ziekenhuis overstemt.

Ammachi brengt haar Bijbel mee en leest mompelend, haar ogen half dichtgeknepen, voor uit Psalmen, waarbij ze haar vinger zwaar over de bladzij laat glijden. Terwijl Ammachi, in de Bijbelverzen verdiept, heen en weer zit te wiegen, schiet er Linno een ander vers te binnen: *Zo uw rechterhand u hindert, hak hem af.*

Telkens als de dokter het verband er afhaalt, kijkt hij ontstemd. Het vlees

is gaan rotten. Een infectie is bezig aan haar hand te knagen, en die zal zich dieper haar lichaam in werken als er niets aan wordt gedaan. Daarom snijdt de dokter twee weken na het ongeluk haar hand af, vlak voorbij de pols.

Geleidelijk genezen de littekens, maar ze vertikt het ook maar iemand, zelfs Anju, de blijvende gevolgen te laten zien. Linno weigert alle kledingstukken met korte mouwen en wil alleen nog lange mouwen; het rechter manchet knipt ze in en knoopt ze dicht. Dat doet ze in een stil hoekje, voordat ze naar school gaat, een ietwat dierlijk gemanoeuvreeer met linkerhand en tanden. Iedere ochtend laat ze Ammachi twee vlechten in haar haar maken, al is het resultaat onbeholpener dan ze zou willen. Het enige haar waar Ammachi goed raad mee weet, is dat van haarzelf.

Dezer dagen kijkt Linno zelden meer in een spiegel als het niet echt hoeft, want ze beseft wat anderen zien: niet alleen een misvormde hand, maar ook een misvormd lot. Ongelukken zijn verbonden met pechvogels, en tegenspoed trekt vaak mee langs afstammingslijnen, het is een gen dat nu eens aan de oppervlakte komt en zich dan weer generaties lang rustig houdt, maar nooit verdwijnt.

Linno was zeven jaar toen haar moeder stierf; Anju was drie. Tot dan toe had het gezin in Bombay gewoond, in een flatje in een voorstad waar het leven amper minder jachtig was dan in het centrum. Hun moeder hing een oranje laken in de deuropening tussen de keuken en de slaapkamer, waar ze met zijn allen sliepen op dunne matrasjes en een charpoy die de vorige huurder had laten staan. Het eerste wat Linno zag als ze wakker werd, was een oplichtend stuk rode stof dat voor het raam was bevestigd, waardoorheen ze de versterkte echo hoorde van de oproep tot het gebed van de muezzin. Op een keer werd ze midden in de nacht wakker en zag het profiel van haar moeder in het flauwe licht tegen het raam afsteken. Haar moeder stond volkomen roerloos; een pees in haar hals was zo strakgespannen dat je hem had kunnen aanraken. Het leek alsof ze uit alle macht een vergezicht probeerde te ontwaren dat het raam haar niet kon verschaffen. Linno dacht dat het iets te maken had met de glanzende ansichtkaart die die dag was gekomen, die met het Vrijheidsbeeld. ‘Wat is dat?’ had Linno gevraagd, maar haar moeder had hem zonder iets te zeggen in haar tasje gestopt. Later, toen Linno de kaart stiekem bekeek, was ze niet zo onder de indruk van de imposante, mannelijk aandoende, zeegroene vrouw die zich aan de oceaan had geposteerd. Wat Linno’s aandacht wél vasthield, waren de paar regels op de achterkant van de kaart, in het Malayalam:

Zie je wel? Hun bekendste standbeeld draagt een sari. Je hebt hier straks geen enkel probleem.

Bird

Waar ging haar moeder dan naartoe, en wanneer? Wie was die Bird? Elke vraag wierp weer een volgende op, maar Linno kon het niet opbrengen ook maar één ervan uit te spreken. Ze voelde zich gekwetst door de vrouw die haar moeder misschien wel was, stelde vast dat ze verder niets aan de weet wilde komen en hield zichzelf voor dat ze er het zwijgen toe hoorde te doen. Zo komt het dat allerlei vragen in een familie jarenlang onuitgesproken en onbeantwoord blijven. In de loop van de tijd leerde Linno al haar vragen weg te stoppen, net als de extra mooie sari's die haar moeder nooit droeg en die keurig opgevouwen met laagjes mousseline ertussen onder in een la lagen.

Na Linno's operatie belt Melvin een aantal ziekenhuizen, die hem het telefoonnummer geven van zaken die protheses verkopen; de dichtstbijzijnde bevindt zich in Thiruvananthapuram, honderdvijftig kilometer bij hen vandaan. Als hem telefonisch wordt megedeeld hoeveel de goedkoopste prothese ongeveer kost, kan hij wel in huilen en lachen tegelijk uitbarsten. Om er nog maar van te zwijgen dat als ze zo'n prothese aan zijn dochters pols zouden bevestigen, het kind erom zou vragen een mikpunt van spot te worden én de bijnaam Haak te krijgen. Niettemin noteert hij het bedrag in nauwkeurige cijfertjes en stopt het opgevouwen blaadje in zijn zak. Later op de dag gaat hij zich te buiten aan arak en sigaretten tot hij misselijk wordt, waarna hij haastig, kokhalzend en met opeengeperste lippen, een plekje ergens ver van zijn huis opzoekt om over te geven, ergens waar zijn kinderen het niet kunnen zien.

Om Linno's herstel te bevorderen meet Melvin zich de rol aan van optimistisch legeraanvoerder. Alles, zo verkondigt hij, is psychisch. Als Anju aan haar blouse vol zweetplekken plukt en over het weer klaagt, antwoordt Melvin: 'Het zit allemaal tussen je oren. Denk positief. *Think cool!*' Op een keer vindt hij Ammachi in tranen op haar kamer, waar ze God uitvraagt over het noodlot en nare ongelukken en nog meer van dat soort niet-positieve kwesties. Als Ammachi de dag daarop haar gebedenboek opent, vindt ze een uit een tijdschrift geknipt artikeltje tussen de psalmen. 'Dit is de eerste dag van de rest van uw leven!' Ammachi legt het op de bodem van het kippenhok.

Voor Linno koopt Melvin een nieuw schrift met op de voorkant een olifant in een piepklein roze rokje. De bladzijden zijn dun en grijs, met vage

blauwe lijntjes. Met een lineaal trekt hij streepjeslijnen over de bladzij, net hekje, en aan het begin van iedere streepjeslijn zet hij een letter.

Terwijl haar klasgenoten breuken vereenvoudigen worstelt Linno met het alfabet. Tot aan het middageten zit ze te werken, met haar rechterpols tegen de bovenkant van de bladzij geklemd en het schrift helemaal schuin, en met het potlood zo krampachtig in haar linkerhand dat de punt afbreekt. Zo probeert ze haar linkerhand een gelijkmatige, fijne motoriek bij te brengen – het doet wel wat denken aan een olifant die zich in een rokje wurmt.

Maandenlang laat Melvin haar elke dag schrijfoefeningen doen, terwijl hij toekijkt en bosjes positieve, wijze gedachten offreert, losjes vertaald uit het Engels: ‘Aan elke wolk zit wel wat zilver’. Of: ‘Als iemand je citroenen geeft, maak dan een half glas sap.’ De citaten komen regelrecht uit Amerika, via een verschoten zelfhulpboekje, geschreven door dr. Roy Fontainelle dat Melvin in een boekenkraam heeft gevonden. Het boekje roept louter irritatie op bij Linno. Ze haat die dr. Fontainelle met zijn brillenglazen als jampotjes en zijn handelsreizigersglimlach, omdat hij haar vader gebruikt als buikspreekpop die alleen maar positieve praatjes verkondigt. Die haat is misplaatst, begrijpt ze later, maar het is wel aan dat haatgevoel te danken dat ze niet in een poel van zelfmedelijden belandt. Het is pure wrok die haar potlood langs haar vaders hekje stuurt terwijl hij haar andere potloden slijpt met een keukenmes. Het kost haar hand maanden om het potlood ontspannen te leren hanteren, maar geleidelijk worden haar letters minder beverig. Ten slotte wandelen er volledige zinnen gelijkmatig en een en al beheerste bedaardheid over de bladzij, bijna zonder haperingen.

Verontschuldiging en dankbaarheid zouden Melvin maar in verlegenheid brengen, en zelf is hij ook niet geneigd complimentjes uit te delen. Dan breekt er een dag aan dat hij gewoon niet meer over haar schouder meekijkt en uit naam van dr. Roy Fontainelle spreekt. Het is tevens de dag dat hij haar olifantenschrift openslaat en een hoekje van een bladzij afscheurt waarop haar nieuwe handtekening staat. Voor hem is dat stukje papier als een portret van haar, waarheidsgetrouwer dan elke foto.

In haar ijver heeft Linno geen ogenblik gemerkt hoe snel de dagen voorbijvlogen. Maar als ze, na twee maanden thuis te hebben gezeten, op school terugkeert, is in haar klas een heel nieuw ecosysteem ontstaan. Haar leeftijdgenoten zijn inmiddels niet alleen veel verder wat de leerstof betreft, maar ook circuleren er allerlei nieuwe grapjes voor ingewijden, waar zij buiten staat. De meisjes dragen een armbandje van jasmijn om de pols. Er doen verhalen en herinneringen de ronde waar ze alleen naar kan luiste-

ren, populaire filmliedjes waarvan ze de woorden niet kent. Haar klasgenoten zijn in een versneld tempo gegroeid, in allerlei opzichten die voor het gemiddelde volwassen oog niet waarneembaar zijn. Linno is er in de tussentijd louter op achteruit gegaan.

Met haar pols in de zak van haar grijze schoolrok sjokt ze van de ene les naar de andere. Ze merkt dat andere kinderen naar haar gluren; waarschijnlijk zijn ze er alleen op uit een glimpje op te vangen van wat er in haar dichtgeknoopte mouw zit. Linno is de enige leerling die toestemming heeft om lange mouwen te dragen, en daardoor valt ze nog meer op tussen de tientallen blote bruine armen en grijzige ellebogen.

Op een ochtend tijdens de biologieles, waar ze een worm ontleden, vraagt Linno toestemming om naar de wc te gaan. Als ze de deur opendoet wordt ze verwelkomd door de muffe stank van vleermuisuitwerpselen die overal op de wastafels liggen; haar ogen dwalen naar de balken boven haar hoofd, waar de boosdoeners hangen. Zolang ze slapen vormen de vleermuizen een zoldering van donzige kopjes, weggestopt onder leerachtige vleugeltjes, maar door haar binnenkomst opgeschrikt veranderen ze in een golvende wolk en ontsnappen via het raam.

Het is een bedompte bedoening, maar toch zoekt ze haar toevlucht bij de glibberige wastafels en de klamme wanden die ze zich nog herinnert, bij het witte brokje zeep waarvan de reinigende werking twijfelachtig is. Ze doet haar best om de lange, roze worm te vergeten die haar lerares daarnet op twee scherpe punten op een met teer bestreken plankje heeft gespietst, de nog kronkelende, glanzende uiteinden. Zo meteen zal ze terug moeten; aan elk ogenblik van respijt komt een einde. Toch houdt ze haar hand langer onder het miezerige stroompje kraanwater dan nodig is.

Er komen twee meisjes de toiletruimte binnen; zodra ze Linno zien dempen ze hun stem. Linno draait de kraan dicht. Ze kent die meisjes wel van gezicht, en doordat ze maar één vlecht dragen, weet ze dat zij ouder zijn.

Net wil Linno hen voorbijlopen, als de langste haar aanspreekt: *'Eddi. Moet je je andere hand niet wassen?'*

Linno krijgt het gevoel dat haar voeten niet verder willen. Ze heeft geen idee wat ze daar anders op kan antwoorden dan dat ze geen andere hand heeft.

'Hoe ziet hij eruit?' vraagt het andere meisje, en met haar kin maakt ze een beweging in de richting van de dichtgeknoopte mouw. Haar glimlach is bijna vriendelijk, bijna. *'Kun je hem niet even laten zien?'*

'Natuurlijk wel,' zegt het eerste meisje.

Als Linno langs hen heen schuift, met haar blik op hun blauwe chappals,

ziet ze dat de langste twee flinke haren op haar grote teen heeft. Bij biologie hebben ze geleerd dat de haren op tenen het gevolg zijn van een dominant gen, en sommige meisjes bogen toen beschaamd hun tenen om.

De langste grijpt Linno bij de rechterarm, een gebaar dat speels bedoeld kan zijn, maar Linno duwt haar veel te krachtig weg, zodat ze een paar stappen achteruit wankelt.

Dominant, recessief. Nietige worstelingen nemen levensgrote vormen aan. Linno staat klaar om zich te verdedigen.

En dan werpen de meisjes zich boven op haar. Linno's achterhoofd slaat tegen de muur. Ze spartelt tegen, maar zij zijn met zijn tweeën, en ze lachen omdat het zo'n makkelijke klus is; de een drukt haar hand op Linno's mond en de ander friemelt aan de knoop. De langste snerpt tegen de ander: kijk dan, kijk dan!

En dan staakt Linno haar verzet en verslapt onder hun gewicht. Ze kijkt naar haar pols, een stompe zo glad als een steen, met botjes die zich scherp aftekenen en een donkere, glanzende striem waar de huid bij elkaar komt. Voor het eerst ziet Linno haar pols zoals zij hem zien, als iets doodgewoons en daardoor juist iets monsterlijks.

De meisjes laten haar pols los en doen een stap achteruit. Met opgetrokken neus en gefronst voorhoofd verdrijven ze hun afkeer. 'Knoop eens dicht,' beveelt de langste, alsof Linno hen gedwongen heeft ernaar te kijken. Maar Linno blijft onbeweeglijk tegen de muur staan en hoort amper hun zolen over de vloer schuifelen en de deur dichtslaan.

Als Linno eindelijk naar de wastafel loopt, heeft ze geen idee hoeveel tijd er is verstreken. Met behulp van haar tanden en haar linkerhand knoopt ze haar mouw weer dicht. Ze fatsoeneert haar haar. Met haar vingertoppen sprenkelt ze water in haar ogen om het rood weg te krijgen uit het wit, en ze gaat terug naar haar lokaal.

Bij de zeldzame gelegenheden dat er een tekening te pas komt aan een opdracht blinkt Linno uit. Haar kaarten van India en de deelstaat Kerala zijn precies op schaal en even gedetailleerd en kakelbont als schatkaarten, met kleurpotlood voorzien van forsgekruide palmen en geschulpte golven, minuscule theeblaadjes en rijstzakken om de gebieden aan te geven waar zulke gewassen op grote schaal worden verbouwd. Wanneer ze tekent, valt het lokaal weg. Ze zit met haar kin op haar borst en haar schouders opgetrokken, alsof ze elk ogenblik in het papier kan duiken.

Maar de woorden laten haar in de steek als er van haar wordt gevraagd iets voor te lezen of een vraag te beantwoorden. 'Harder praten, toe dan,' dringen haar leraressen aan. Bij elk bevel schrompelt ze verder ineen.

Zo gaat er nog een jaar voorbij; Linno blijft zitten terwijl Anju onstuitbaar oprukt. Kennissen van de familie proberen uit Ammachi de oorzaken te peuteren van Anju's succes op school: wat eet het kind? Hoe lang slaapt ze? Wanneer bidt ze, en tot welke heilige? Ammachi somt een waslijst op van uiteenlopend 'hersenvoedsel': het beproefde dieet van krijgslieden op het geestelijk vlak, zoals rauwe amandelen en spinazie en Tang op ijs. Geen enkel levensmiddel of gebed kan echter verklaren hoe het komt dat Anju de tafels van vermenigvuldiging en de hoofdsteden van Afrika kan opdreunen zoals een ander kind haar geboortedatum oplepelt. Geen enkele rivaal kan tippen aan haar ontzagwekkende prestaties: de eerste plaats op al haar examens en bovendien, drie jaar achter elkaar, van haar negende tot en met haar elfde, winnares van de Bijbelquiz van heel Kerala. Als Anju niet langer meedoet aan de Bijbelquiz slaat ze op school een jaar over en Linno moet weer een jaar overdoen, waardoor ze bij wiskunde naast elkaar komen te zitten.

De zusjes Vallara, nu twaalf en zestien, staan bekend als de eerste en de laatste van de klas, zowel qua leeftijd als qua intelligentie. Op de eerste schooldag doet Anju net alsof ze geen erg heeft in het gemompel overal in de klas. Ze houdt zich onledig met het kiezen van potloden uit haar *National Geographic* potlodenblikje, zonder in de gaten te hebben dat haar nieuwe klasgenoten er niet meer van die kinderachtige blikjes op na houden. Intussen voelt Linno zich verstenen, even onbeweeglijk worden als het bankje waar ze op zit, ingeklemd door de tafel vlak voor haar. Ze staart uit het raam, naar een boom waarin het wemelt van de vogels. Zonder enig teken vooraf vliegen de vogels op als een grijze, uitslaande brand.

Zuster Savio roept de namen af. Wanneer ze bij die van Linno belandt, kijkt ze op van de bril die aan een ketting om haar hals hangt. Daar zit Linno, een kop groter dan Anju.

'En Linno Vallara,' zegt zuster Savio. 'Ga de volgende keer in het midden van de bank zitten. Je bent zo gegroeid dat het ding elk ogenblik kan omkiepen.'

Anju zit doodstil, maar Linno voelt dat haar zusje inwendig trilt, van woede of misschien van ellende. Het is een bijna onmerkbaar gebeef, en intussen klinkt er overal in het lokaal gelach op. Linno trekt een glimlach tegen het tafelblad, een lange spleet die zich in tweeën splitst, net als de rimpels aan weerskanten van zuster Savio's lippen. Je moet een lachend gezicht laten zien bij zo'n honende opmerking, anders ga je eraan onderdoor.

Linno gaat niet meer terug naar school. Tegen Melvin betoogt ze dat Ammachi langzamerhand oud en traag wordt, en dat er iemand een handje moet helpen in huis. ‘En waarom zou je een dienstmeisje betalen...’ begint ze, waarna ze het logische einde van die zin beseft: als ik dat dienstmeisje wel kan worden?

Haar vader biedt niet al te veel verzet tegen dat idee, want hij heeft net zijn baan als chauffeur bij een welgesteld echtpaar verloren: de Uthups, die naar Californië verhuizen. Het is tegenwoordig een gewoon gezicht, al die mooie witte huizen die leegstaan, zonder bewoners, als evenzovele rijkdom uitstralende monumenten die verwijzen naar het grote geld dat elders wordt nagejaagd. Er is hier maar weinig werk te vinden, en daarom trekken de mannen, en inmiddels ook vrouwen, voorzien van een koffer en een universitair diploma, massaal naar andere landen of naar het noorden.

Ooit is Melvin ook een van die mannen geweest. Vol hoopvolle verwachting tuurde hij door het tralieraam van een trein naar Bombay, een reis die hij later tot zijn grootste vergissingen zou rekenen. Dat waren optimistische tijden, maar nu lijkt het erop dat optimisme niet meer is weggelegd voor Melvin.

‘Het geld vliegt sneller mijn zak uit dan het erin komt,’ zucht hij.

Voor Linno is een dag op school een gebed zonder eind. Een dag thuis is een constante race tegen de zon.

Linno kookt, veegt, schrobt, maakt groenten in, doet de was, slaat de stukken uit, hangt ze te drogen, strijkt ze, doet open als er gebeld wordt en neemt de telefoon op. Tussen de vier muren die ze kent leert ze al vlug hoe alles moet. Taaie papadum is maar een eenmalig fiasco, niet iets onvergeeflijks, en meteen de volgende dag stopt ze de papadum in een oude koekjestrommel, zodat die knapperig blijft. Ammachi laat zich met genoeg ontheffen van de meeste van haar taken, en wanneer de rondreizende koopman naar de vrouw des huizes vraagt, luistert Linno naar die titel. Hij aarzelt maar een ogenblikje voordat hij haar ‘tante’ noemt, en de zestienjarige Linno klinkt dat als een compliment in de oren.

Melvin vindt een baan bij en theeplantage. Hij wordt vrachtwagenchauffeur en vervoert kisten thee naar inkopers in Kochi. De cabine van de vrachtwagen is een vrolijk geheel, aan beide kanten beschilderd met sierlijke krullen en bloemen in blauw, roze en groen en daaronder de naam THEEPLANTAGE ERUMATHANA, al had hij zich liever met een meisjesnaam opzij aangesloten bij de gelederen van Priya Mol en Annakurry en al die andere liefdevol van een naam voorziene vrachtwagens op de wegen. Elke avond poetst Melvin de eigele motorkap van zijn wagen, en als zijn

banden ook maar nog zo'n klein gat in de weg moeten trotseren, heft hij al een klaagzang aan: 'Kwam de Gouden Kwaal maar langs ons huis.' De aanleg van de nationale snelweg was op een haar na niet doorgegaan in Kerala, nadat de kranten geruchten van corruptie hebben gepubliceerd en er diverse lieden zijn afgetreden. Tot opluchting van Ammachi zijn de provinciale kronkelweggetjes en karrensporen gebleven, maar de steeds toenemende aantallen auto's baren haar nog steeds zorgen. Rijke families hebben er zelfs twee, en de goede oude Ambassadors met de ronde ogen ruimen langzaam maar zeker het veld voor Koreaanse en Japanse modellen.

'In de stad kun je haast geen adem meer halen,' klaagt Ammachi. 'Er komt nog eens een dag dat we de sterren niet meer kunnen zien.'

'De wereld verandert, hè,' zegt Melvin tegen Ammachi. 'Je moet kiezen: eten of opgegeten worden.'

Dat is Melvins houding op de dagen dat hij zo te zien degene is die eet. Maar er doen zich ook andere dagen voor: dan krijgt hij te horen dat hij thuis moet blijven omdat er te veel chauffeurs en vrachtwagens zijn voor het aantal kisten. Op zulke ogenblikken vraagt Melvin zich af of hij misschien niet het terrein moet verkopen dat deel uitmaakte van Gracies bruidsschat, een stukje grond met teakbomen dat hij van plan was tussen zijn dochters te verdelen voor hun bruidsschat. Maar hij kan het niet over zijn hart verkrijgen om hun erfdeel te verpatsen. Hulpeloos ziet hij toe hoe zijn loonzakjes steeds schaarser worden en ten slotte helemaal uitblijven; met kloppend hart wacht hij af of er de week daarop weer eentje komt.

• 3 •

Als Linno negentien is heeft Melvin zo'n grote verzameling tekeningen van haar, dat ze niet meer in de cigarillodoos passen, en eigenlijk vindt hij die ook maar een armetierige bewaarplaats. Vandaar dat hij, gezegend met een rotsvast vertrouwen in zijn eigen handvaardigheid, heel wat mannen van zijn leeftijd eigen, het besluit vat om een schetsboek voor haar te maken.

Het idee komt bij hem op wanneer zijn chauffeursbetrekking weer eens een slappe periode doormaakt, en wanneer hij al diverse andere mannelijke taken heeft volbracht teneinde de aandacht af te leiden van de alleressentieelste: een loonzakje mee naar huis brengen. Hij heeft het gat in de muur van de plee achter het huis gerepareerd. Hij heeft een heel nieuwe partij obladeren op het dak aangebracht. En nu dus, want er zijn geen karweitjes meer over: het schetsboek.